

Telemaka“ od Fénelona (izdala matica hrv.), „Ksantipa“ od Littrowa, in „Kaja Krispa o Katilininoj uroti“. —

Pokojnik je bil vzoren duhovnik in domoljub. Zapustil je med drugimi društvu sv. Jeronima in Matici hrvaški po 1000 gld.; jugoslavenski akademiji in za medicinsko fakulteto v Zagrebu po 500 gld.

Bodi mu blag spomin!

V.

**Baraga svoji sestri.** G. Fr. Drenik v Ljubljani hrani zanimiv droben spominski list, katerega je znani misijonar in poznejši škof amerikanski, rojak naš *Friederik Baraga* izročil svoji sestri, ki je nekaj časa živela pri njem med severo-amerikanskimi Indijanci, pozneje pa se vrnila v Evropo. Svojeročna pisava je lepa in karakteristična in listek je napisan v vseh jezikih, katere je Baraga govoril: v slovenskem, nemškem, latinskem, francoskem, italijanskem, angleškem in indijanskem jeziku. Slóve pa takó:

»Meine Wünsche bei der Abreise meiner geliebten Schwester *Antonia*.

Angel Boshji naj te vedno spremlja,  
Wie verlasse Dich des Himmels Schutz,  
Tuta sis et salva in aeternum,  
Observez toujours la loi de Dieu,  
Nuovo sempre sia il Vostro zelo  
Imitate the Saviour's holy lif  
Angwamisin mino bimadisin.

Mission zum hl. Joseph in N. Amerika im Juli 1839.

Dein Dich ewig liebender Bruder

*Friederich Baraga* m. pr.†

**Pečnikovo predavanje.** V Muzejskem društvu je poročal dné 3. vélikega travna g. *Jernej Pečnik* s Krškega v slovenskem jeziku o svojih prazgodovinskih in rimskih razkopavanjih po Kranjskem. Poudarjal je, da ne bode učeno in sistematično govoril, ker se arheologije ni učil iz knjig, ampak iz praktične izkušnje; zató bode jedino to povedal, kar je sam videl in sam našel. Pred sedmimi leti je začel razkopavati na *Drnovem*, tam kjer je stalo rimsko mesto *Nevidodunum*, ali takrat še ni imel nikakeršne izkušnje in ni znal starin po dóbah razločevati. Pozneje je prepotoval vse Kranjsko, del Primorskega, Hrvaškega in Štajerskega in se je prepričal, da je po slovenskih deželah živelo jedno ter isto mogočno ljudstvo, bodisi že keltskega ali slovanskega plemena. Zlasti je vsa *Krška* dolina, od izvira reke, pa do nje izliva, prepolna prazgodovinskih selišč. Najprej so ljudje stanovali po jamah ali pečinah, katerih je vse polno okolo Trébnjega, Krke, Zagradca, Žužemberka, Mirne Peči i. t. d. Navadno so pečine pri vhodu z močnimi zidovi zavarovane, v njih pa se nahaja polno pepela, oglja in drugih prazgodovinskih ostankov. Pozneje so si stavili ljudje z nasipi opásana gradišča. Skoro na vsakem griči po Dolenjskem se nahaja táko gradišče, ki je imelo navadno po dva vhoda: jednega na severu, drugega na jugu. Pri vseh so nasipi vedno zelo trdni in visoki. Lepo táko gradišče se vidi pri *Koritih* blizu *Dobrnič*, ki ima tisoč korakov v obsegu. Še večje gradišče je pri vási *Mačkovec* blizu Dvora, ki je obsegalo najmenj 2000 korakov. Velike naselbine so bile dalje v *Podzemlji*, na *Križnem Vrh*u pri Mokronogu (tam so se našli samó takšni uhani in take igle, kakeršnih ni na Vačah), pri *Vélikem Korenu* južno od Krke (tu je bilo zelo imenitno gradišče), na *Sv. Magdalen*i blizu Šmárijia in pri *Javorji*, kjer se nahajajo grobje popolnoma v pesku zadelani, da se od zunaj nič ne vidijo. Ravno taki grobje so v *Strahovlji* pri Zagorji. Južno od *Sv. Petra* na Krasi se nahaja 16 prazgodovinskih selišč, med katerimi sta najvažnejši *Šilertabor* (ostanki sežganega žita) in *Zemon* (morda stari Terpo?), kamor so se naselili prebivalci

iz previsokega gradišča na hribu Sv. Ahcā. Velikanska trdnjava je bila na hribu *Ulaka* blizu Starega Trga pri Loži. Tu se je našlo posebno mnogo „kolačev“, na katerih so lončene posode „pletli“. Morda je tam stalo japonsko stolno mesto *Metullum*, ker pri vasi Metlje ni nikakega sledit o stari naselbini. Tudi pri *Sv. Katarini* jugovzhodno od Jelšan (v Istri) je bilo znamenito prazgodovinsko selišče.

Po vseh teh gradiščih se nahaja premnogo lončenih čepinj, fibul, zapestnic, odic, koralnih jágod, vrtálek ali vreténec za presti i. t. d. Po nekaterih krajih je vse polno železne pelne (žindre), zlasti pri Dobrničah in Dvoru, kar spričuje, da je bilo po Dolenjskem mnogo kovačev.

Mrliče svoje so pokopavali ljudje tiste dóbe navadno pod gomile, katerih je po Kranjskem vse polno. Moški imajo navadno ob stráni sulico in sekiro, ženske pa, ki so posebej pokopane, razne nakrasnne. V nekaterih gomilah se ničesar ne najde, po nekaterih zeló velikih pa le debela plast pepela. Če je več gomil skupaj, tedaj imajo večje gotovo mnogo starin v sebi, ker so zagrebali bogatine posebej in siromake zopet posebej. Pod neko gomilo se je našlo 220 ogródij. Posebno velike gomile so pri Podzemlji; v njih so se našle zeló lepe zapestnice. Pri Knežaku je blizu 300 gomil in prav mnogo tudi pri drugih notranjskih gradiščih. Gomile se nahajajo navadno na višinah, samó pri Krški Vasi ležé na ravnini. Iz okolice te vasi so vozili mrliče tudi čez Savo na Štajersko stran pokopavat. Poleg celih ogródij se nahajajo tudi grobje sežganih mrličev: moške so navadno cele pokopavali, ženske pa sežigali. Po nekaterih krajih (kakor pri Mokronogu) so le jeden del trupla (glavo ali noge) sežgali, drugo so pa celo zakopali.

Iz poznejše latenske (galske) dóbe nahajamo le sežgane mrliče. Nakrasnne te dóbe so mnogo lepše, nego rimske. Ljudstvo se pa ni nič izpremenilo, imelo je ista selišča in ista bivališča, kakor v prejšnji dóbi, le v omiki je bilo bolj napredovalo in se poprijelo »nove mode«.

Ta dóba je le malo časa trajala in nastopila je potem dóba rimska. Na vseh notranjskih gradiščih so začeli ljudje za Rimljanov hiše zidati in se z zidovjem ográjati, na Dolenjskem se pa to le redko nahaja. Vender je to zidovje različno od rimljanskega in to dokazuje, da so ljudje tudi pod Rimljani živeli dalje po svojih šegah. Še celó rimskega denarja niso potrebovali, ker se ta po gradiščih nikjer ne nahaja, razven v Štmihelu pod Nánosom. Velika naselbina za Rimljanov je bila pri Sv. Lovrenci blizu Polhovega Gradca (morda so se bili prebivalci Nauporta tja góri pomeknili). Na Solčni gorici pri Igu se ne nahaja nič rimskih zidin, torej ni mogel tam stati rimski vojaški tabor Emona. Rimska cesta je vodila mimo Setičine (kjer je bilo tudi veliko prazgodovinsko, a še ne razkopano grobišče) proti Trébnjemu. Tu je stal »Praetorium Latobiorum« in v njem sta bivali X. in XIV. legija. Civilnih prebivalcev tu ni bilo. Dalje so se našli rimski grobje pri Koritih, Dvoru in Št. Lovrenci. Največ pa je rimskih ostankov na Drnovem. Tu je našel Pečnik že nad 3000 grobov, večinoma sežganih mrličev, samó celih ogródij okolo 500. Najlepši so žgalni grobje iz I. stoletja, ki hranijo v sebi krasne zdele in fibule (do 17 cm dolge). Ostanki mrličev iz II. stoletja so shranjeni brez pepela v lončenih žarah pod debelimi ploščami. Iz III. stoletja imamo slikane grobne kapelice (katerih kalupe je Pečnik pokazal) in iz IV. stoletja cela ogródja. Mesto je propalo okolo l. 390., ker se iz poznejše dóbe ne nahajajo več rimski novci. K mestu so držale tri ceste: emonska od zahoda, crucijska (iz Grobelj pri Št. Jerneji) od jugozahoda, in siscijska od jugovzhoda. Vodovod je bil napeljan 8 km daleč izpod zaselka Izvir pod Gorjanci. Zanimivi so zlasti ostanki rimskih toplíc na Drnovem, pri Málnicah (tja góri so se bili bržkone pomeknili prebivalci Nevioduna), pri Čateži, na



šentlorenški gôri pri Krškem i. t. d. Visoko gôri na Gorjancih na »Zagorevnem kâmenu« se nahajajo rimska poslopja, ki imajo pod hšnim pločnikom mrliče pokopane. V Smarati pri Loži se nahajajo rimski grobje, ki imajo po dva ali po tri na zobéh ležeče mrliče v sebi. Plošče so od nabrežinskega kamena in imajo nadpis (z barbar-skimi imeni) na spodnji strani. — Preprosto, toda zanimivo predavanje so poslušalci glasno odobraval.

**O rokopisni zapuščini Davorina Trstenjaka.** V slavnostni knjižici: »Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj« 1887. čita se na str. 13, 14: „Razven . . . tiskom priobčenih proizvodov književnih ima Trstenjak še mnogo raznih rokopisov . . . Upajmo, da se . . . gradivu kakor tako pripravi pot do občinstva . . .“

Dobivši končno v roke Dav. Trstenjaka književno zapuščino — ki je po oporoki pokojnikovi sedaj svojina prof. dr. J. Sketa — pregledal sem vse njegove rokopise, prebral jih na skupine in vsaj v glavnem tudi prečital ter morem in smem p. n. občinstvu slovenskemu podati naslednje izvestje.

V Trstenjakovi rokopisni zapuščini so najprej spomina vredne njegove do sedaj zvečine nepoznane pesmi slovenske, „ilirske“ in nemške, o katerih se nekaj pač omenja tudi v „Lj. Zvonu“ X. 168, 169. O teh pesmih je Trstenjaku pisal Iv. Macun v zasebnem pismu dné 6. prosinca l. 1882.: „Kaj je s Tvojimi ilirskimi itd. pesmami, ki si se . . . grozil, da boš je na svetlo dal? Ali čakaš, da se celo raztepejo in zgubijo, in tudi ostarijo? Ti imaš slovenskih in „ilirskih“ izvrstnih; spominjaj se Jablonskega, opata krakovskega, ki je novejšega časa najizvrstnejši česki celo erotični lirik.“ — Te pesmi Trstenjakove so malone vse iz njega dijaške dôbe, poimenoma od leta 1837. do 1840., toda neurejene. Pisane so ponajveč na preprostih listih in lističih, nekoliko tudi v drobnih zvezkih zbrane, nekatere na čisto in dogotovljeno, a zvečine le v načrtu; mnogo njih je še nedovršenih, nekaj samó odlomkov, več pobeleženo tudi s svinčnikom, tu in tam že težko čitljivo, časih jedva umevno. Vrsti so lirske in epske; a predmet jim je „ljubav“, nje radost in žalost, pa priroda, prijateljstvo, domovina, junaštvo, zgodovina . . . ter se takó med temi izdelki nahajajo razven pesmij ljubavnih tudi elegije, ode, gazele, epigrami, idile, godovnice, poslanice, domovinke, povesti, legende, balade, romance i. t. d.; med slovenskimi je zajedno nekoliko nabožnih. Po zunanji obliki je zlasti mnogo sonetov. Nemške so nekaj prevodi iz slovenščine in „ilirščine“, nekaj pa izvirne. Vseh teh pesmij, celot in kosov, na število je po priliki: slovenskih nad sto in „ilirskih“ do kakih tristo. Vender, to je le majhen del, preostal od pesmij, kar jih je bil zložil Trstenjak dijak. Kajti sam pravi v svoji rokopisni latinski „Autobiografiji“, da je óne pesemske „eksercicije“ svoje dné 3. kimovca leta 1840 sežgal „ex impetu melancholiae“, ter bi bil sežgal vse, da ni prišel njega oče, rekši, da bode on popir bolje uporabil; pa tudi sicer že rokopis sam nam kaže te zbirke nepopolnost.

Zatem je v Trstenjakovi rokopisni zapuščini nekoliko njegovih propovedij, slovenskih predik in nemških ekshort. Slovenske té predike je govoril Trstenjak službujoč kapelan v letih 1845., 1846., 1847.; nemške ekshorte pak veroučitelj gimnazijski od leta 1851.—1861. Predike slovenske so te-le: Nedeljske: Adventne (štiri), Po Božiči, Pred Novim letom, Pred Razglā. Gospod., I. II. V. Ned. po Razgl. Gosp., Na Septuagesimo (dve), Na Seksagesimo, I. II. III. V. v Postu, I. V. po Vel. noči, Binkoštno nedeljo, II. IV. IX. (tri). X. (dve) XII. XIII. XIV. XV (dve). XVI. XVIII. (dve). XIX. XX. (dve). XXII. XXIII. (dve). XXIV. (3. po Razgl. G.). XXVII. (6. po Razgl.) po Bink, Angelsko nedeljo, O Posvečev. cerkev (dve); potem za praznike in godove: Binkoštni ponedeljek, Veliki petek, Brezmad. Spočetje D. Marije, Praznik sv. Jožefa, Vseh Svetuikov (dve), God Sv. Janeza Krst., Sv. Marjete, Sv. Ursule in Sv. Ane; pa še o čí-